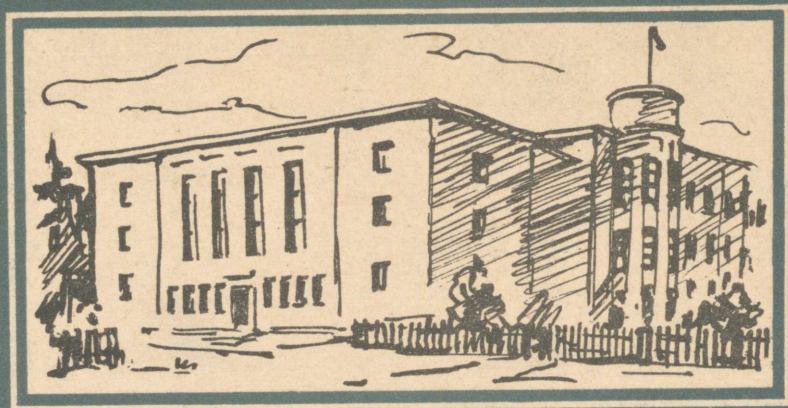

Tapa
KESKKOOL

A-22479

R

Tapa
Keskkool

1919 — 1959

Tapa 1959

Toimetuse kolleegium:

VAINO JÄRV (vastutav toimetaja)

HILDA JÖULMAA

SALME KASK

OSVALD TOOMING

ENDEL VAHERSALU

Kaaneajundus kunstnik EVI TIHEMETSALT.

TARTU ÜLIKOOI
RAAMATUKOGU

On julge ja suur meie uniõtus,
on tugevad ta tiivad.
Pead kogu hingega põlema,
et seda ellu viia!

D. Vaarandi

Kallid seltsimehed, Tapa Keskkooli õpetajad, õpilased, teenistujad ja lõpetajad!

Teie tähistate oma kooli 40. aastapäeva tähtsal perioodil, ajal, mil kogu nõukogude rahvas annab oma panuse otsustavaks võitluseks, äsja toimunud NLKP XXI kongressi ajalooliste otsuste ellurakendamiseks. Nõukogude koolil on suured ja vastutusrikkad ülesanded; kasvatada meie noortest tööd armastavaid, teotahtelisi ja kõrgete poliitiliste ning moraalseste omadustega kommunistliku ühiskonna ülesehitajaid. Seda saavutame siis, kui õppe- ja kasvatustöö koolis on kõrgele ideelis-poliitilisel tasemel ja kui kogu õpetajaskond rakendab ellu partei ja valitsuse otsuseid koolitöö ümberkorraldamisel. Tapa Keskkooli õpetajate kollektiiv on teinud ära suure töö õpilaste kommunistliku kasvatusel.

Meie avaldame kindlat veendumust, et Tapa Keskkooli lõpetajaist sirguvad väarikad seitsme aasta plaani elluviijad – kommunistliku ühiskonna ülesehitajad.

Kooli 40. aastapäeval õnnitleme teid ja soovime palju jõudu ning edu edaspidiseks tööks.

EKP Tapa
Rajoonikomitee

ELKNU Tapa
Rajoonikomitee

Tapa Rajooni
TSN Täitevkomitee

Soove kui lindude parvi...

LINDA RUUD,

30. lennu lõpetaja, ajakirjanik

Soove kui lindude parvi
täna me südameist lendab.
Homme on teostada tarvis
soove, mis kanname endas;

on ju me kodumaa andnud me kätte
elu ja teadmiste selgeimad lätted.

Tahame teada, mis taevas,
meres ja mägedes peitub.
Tahame rõõmu ja vaeva,
leides, mis pole veel leitud;

on ju me kodumaa jne.

Ootavad lumised tipud,
kauged ja kutsuvad rannad.
Sinna me heiskame lipu,
sinna meid südikus kannab;

on ju me kodumaa jne.

Minnes ei küsi me tasuks
austust ja kuulsuse sära:
olgu me jälgedest kasu
neile, kes tulevad pärast.

On ju me kodumaa jne.

Tapa Keskkooli 40-aastaselt arenguteelt

VAINO JARV,
Tapa Keskkooli direktor.

3. märtsil 1959. a. möödub nelikümmend aastat päevast, millal pandi alus Tapa Keskkoolile. Oma 40-aastase olemasolu vältel on kool käinud läbi keerulise ja raske teekonna. Juba tema loomisaasta (1919) oli täis ägedat võitlust.

1905. a. lõpul asutati Tapale Noorsoo Kasvatuse Selts, mis sai ülesandeks eestikeelse kooli organiseerimise. 1912. aastast peale muutus Noorsoo Kasvatuse Selts tähtsaks keskuseks ning 1917. ja 1918. a. oli ta ainukeseks Tapa koolide ülalpidajaks. Koole oli sel ajal Tapal neli: Kõrgem Algkool 4 klassi ja 3 õppejõuga (koolijuhataja Richard Summer), Tapa Alevi Algkool 4 klassi ja 2 õppejõuga (koolijuhataja Johannes Blauberg), Tartu Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tapa osakonna kool 5 klassi ja 4 õppejõuga (koolijuhataja Juhan Kroon)

ja Tapa Raudteekool 4 klassi ja 5 õppejõuga (koolijuhataja Aleksander Skvortsov).

1918. a. märtsis, kui saksa imperialistide väed olid okupeerinud kogu Eesti, suruti kokku ka Noorsoo Kasvatuse Seltsi tegevus, Saksa okupandid muutsid endise kõrgema algkooli mingisuguseks saksa keskkooliks („Mittelschule“).

1918. a. novembris, kui Saksamaal puhkes revolutsioon ja Eestis algas Ameerika-Inglise interventsiooni periood, likvideeriti Tapal saksa keskkool ja Noorsoo Kasvatuse Selts nimetas oma endise algkooli ja endise kõrgema algkooli seltsi segakeskkooliks. Seltsi poolt loodud segakeskkoolis aga algasid tugevad sisemised tülid. Tekkinud poliitilisi ja isiklikke vahekordi kasutati ära veel teise keskkooli rajamiseks. Lastigi välja kuuldus, et seltsi

Sellises hoones alustas Tapa Keskkool oma tööd 1919. a. märtsis.

segakeskkoolil ei ole keskkooli juriidilisi õigusi. Järva Maakonna Hariduse Osakonna juhataja J. Söödori korraldusel moodustati nn. „hoolekogu“, kellele tehti ülesandeks uue gümnaasiumi ellukutsumine Tapa alevis (Tapa sai aleviõigused 1917. a. detsembris). Hoolekogu kuulusid: esimees Ebruk, kirjatoimetaja Gutman, laekur Treimann, liikmed Reitel ja Saar. Esimene hoolekogu koosolek toimus 3. märtsil 1919. a., kus otsustati avada Tapale teine keskkool. 13. märtsil 1919. a. alustaski kool tööd endises raudteekooli ruumides.

Tekkinud uut kooli nimetati Järva Maakonna Tapa Ühisrealgümnaasiumiks. Seega oli Tapal 1918/1919. õ.-a. kaks keskkooli. Loomulikult ei jätkunud kahele keskkoolile ka vajalikul hulgal õpilasi. Järgmisel õppeaastal oligi Noorsoo Kasvatuse Selts sunnitud oma keskkooli likvideerima.

Tekkinud uus Tapa Ühisrealgümnaasium alustas 1919. a. kevadel õppetegevust 102 õpilase ja 5 klassi-

komplektiga. Esimeseks koolijuhatajaks valiti Richard Summer. Opetajatena töötasid S. Kass, J. Madisson, A. Hamann ja O. Trinkmann. Õpilaste arv järgnevatel aastail näitas järjekindlat tõusu. Kui 1918/1919. õppeaastal oli koolis 102 õpilast, 1919/1920. õppeaastal 164 õpilast, siis 1937/1938. õppeaastal oli õpilaste arv tõusnud juba 246-ni.

Kodanliku Eesti valitsuse aastail tuli koolil kaasa teha ka kõik kodanliku koolireformi katsed ja muudatused. 1922. a. muudeti Järva Maakonna Tapa Ühisrealgümnaasium Tapa Alevi Gümnaasiumiks, 1923. a. aga Tapa Alevi Tehnikaühisgümnaasiumiks. 1926. a. sai Tapa endale linnaõigused. Alates 1927. a. nimetatakse kooli Tapa Linna Ühisgümnaasiumiks.

Uue koolireformi alusel 1933. a. kujunes koolisüsteem järgmiselt: 4-aastane algkool, 5-aastane keskkool ja 3-aastane gümnaasium humanitaar- ja reaalarudega. Uue koolireformi kohaselt jäid Tapale tegutsema reaali-

Tapu Keskikooli hooneid.

gümnaasium ja reaalkool. Humanitaargümnaasium likvideeriti 1938. a.

Eriharuna töötas kooli juures 1926.—1931. aastani tütarlaste majapidamise täienduskool ja 1931.—1933. aastani era-õhtukeskkool.

Tapa Keskkoolil puudusid tööks vastavad ruumid. Kool paigutati vanasse raudteekasarmusse, mis varem oli olnud vene kiriku ja raudteekooli kasutada. Seejärel oli linnale oma keskkoolihoone ehitamise küsimus sageli päevakorral, kuid vahendite puudusel lükati ehitustööd edasi aastast aastasse. 1926. a. laskis selleaegne koolijuhataja P. Vaarask valmistada isegi uue koolimaja plaani. Hiljem koostati projekte raudteevalitsuse

Punase Risti Seltsi 40. aastapäeva tähistamiseks korraldatud näituselt. Eesreindlikud punaristlased M. Roosilill, I. Rooba ja M. Pluss auhindu ja kingitusi vaatlemas.

üürimaja juurdeehituseks. Neid töid samuti ei saadud teostada. 1. juulil 1931. a. lõppes rendileping raudteevalitsusega ning viimane nõudis ruumide vabastamist. Lastevanemad pöördusid palvekirjaga haridusministeeriumi poole, kust tolleaegne kodanlik haridusminister Hünerson vastas, et Tapa võib ilma keskkoolita jääda, kui kohapeal selleks ruume ei leita. Eriti tõsiseks muutus keskkooli likvideerimise oht 1935. aasta algul, mil haridusministeerium teatas, et juhul, kui linn ei astu samme endale koolimaja ehitamiseks, ootab kooli tõenäoline likvideerimine.

20. detsembril 1935. a. tunnistas linnavolikogu keskkoolimaja ehitamise tarvilikuks ja asus krediidi muretsemisele. Lastevanemad otsustasid igakuks koolimaja ehitamist toetada 7,5 krooniga, õpetajaskond vastava protsendiga kuupalgast. Kooli viilistlaskogu (moodustati 5. aprillil 1926. a.) avaldas aga 1936. a. algul üldise üleskutse korjanduseks. Varsti oli neil kogutud üle 4000 krooni. Koolimaja ehitust toetasid veel Tapa Ühispank, Tapa Põllumajanduspank, Tapa Tarvitajate Ühisus, Nõmmküla Vallavalitsus jt. Puuduva summa andis linnavalitsus.

1936. aasta oktoobris kinnitati arhitekt Kotli poolt valmistatud projekt ja 28. oktoobril algas väljaplaneeritud ehitusplatsil alusmüüri kraavide ja keldrite väljakaevamine. Kaevamistööd lõpetati 1936. a. sügisel ja 1937. a. suvel valmisid hoone alusmüürid. 26. septembril 1937. a. toimus pidulik nurgakivi asetamine. 1937. a. lõpuks viidi hoone katuse alla. 1938. a. lõpuks jõuti valmis sissimiste töödega ja 1939. aasta jaanuaris alustati juba uues koolimajas õppetööd.

Nõukogude võimu taaskeshtestamisega Eestis 1940. a. suvel algas Tapa Keskkooli uues koolihoones tõeline elu. Olid ju koolide uksed avatud kõigile, kes soovisid õppida. Kui 1938. a. oli Tapa Keskkoolis õppemaks iga õpilase kohta 60 krooni aastas, mis oli tavalise tööliste kuu töötasuks, siis nüüd oli hariduse saamine tasuta.

Tapa Keskkooli õpetajad (1958. a. foto).

Kevad kooli õppe-katseaias.

Moodustati esimesed pioneerisalgad ja kommunistlike noorte organisatsioon. Hoogustus õpilaste isetegevustik ja klassiväline töö.

Sellele loomavale elule lõi aga oma pitseri fašistlik okupatsioon. Okupantide poolt rüüstati ja rüvetati koolimaja, tassiti lalali ja lõhuti mööbel ja õppevahendid. Saksa okupatsiooni aastatel 1941—1944 eksisteeris kool ainult nimeliselt. Õppeaeg oli minimaalne (1. novembrist — 25. märtsini), puudusid õpikud ja teised õppetarbed. Fašistid läksid isegi niikaugele, et paigutasid koolimajja sõjaväeosad, mistõttu õppetunnid pidid toimuma äärmiselt kitsastes tingimustes, Imastu mõisa hoones jm.

Kohe pärast okupantide minemakihutamist asuti sõjahavade parandamisele. Mõne aasta pärast võis kool

alustada jälle normaalselt tööd nõukogude korra tingimustes. Suure Isamaasõja võiduka lõpu tulemusena algab Tapa Keskkooli elus uus, nõukogulik etapp. Nõukogude võimu aastail on kooli õpilaste arv järjest kasvanud, ületades 1958/1959. õppeaastal 700. Kooli juurde on sisse seatud töökojad ja kabinetid ning muretsesetud juurde õppevahendeid mitmesaja tuhande rubla eest. 1954. aastal sai Tapa Keskkool 60-kohalise internaadihoone. Nõukogude valitsuse ja kommunistliku partei suurest hoolitsusest hariduse eest räägivad kujukalt ka igal aastal koolile eraldatud eelarvelised summad.

Tapa Keskkooli on lõpetanud tema tegutsemise perioodil 36 „lendu“ — kokku 1066 õpilast. Esimene lend lõpetas 1922. aastal.

Suvepuhkus möödub kosutavalt.

Tapa Keskkooli internaadi õpilased 1956. a. Vasakult paremale: kokk E. Vainola, internaadi nõukogu liige L. Lindma, kasvatajad O. Riiman ja L. Rajur, dir. asetäitja adm.-maj. alal E. Rajur, dir. V. Järv, kasvataja J. Sepp, internaadi nõukogu liikmed M. Mond ja V. Kull, nõukogu esimees A. Mets ja koka abi H. Kuusemäe.

Sõjajärgsel perioodil algab kooli klassivälises töös aktiivne periood. Pannakse alus kooli pioneirimalevale ja moodustatakse kommunistlike noorte algorganisatsioon.

1945. a. sügisel paneb õpetaja Endel Vahersalu aluse

sümfooniaorkestri ja lastekoori tööle. 1946. a. sügisel alustab tööd puhkpilliorkester. 1948. a. toimunud Eesti NSV koolinoorsoo kunstilise isetegevuse III vabariiklikul olümpiaadil tuli kooli puhkpilliorkester I kohale ja sümfooniaorkester III kohale. IV vabariiklikul olümpiaa-

Tapu Keskkooli

korvpallimeeskond, kes vabariiklikel võistlustel 1956. a. tuli III kohale.

Taga keskel kehalise kasvatus
õpetaja H. Sepp.

dil omistati Tapu Keskkooli lastekoorile I koht ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium autasustas oma seadlusega 4. oktoobrist 1950. a. aktiivse osavõtu eest Eesti NSV 1950. a. üldlaulupeo ettevalmistamisest ja läbiviimisest Tapu Keskkooli lastekoori aukirjaga.

1947. a. alustas tööd kooli õppekatseaed õpetaja S. Kaberi ja H. Tamme juhtimisel. Alates 1955. a. võtavad Tapu Keskkooli õppe-katseaed ja noorte naturalistide ringid osa üleliidulisest ja 1957. a. alates vabariik-

likust põllumajandusnäitusest. Käesoleval ajal juhib õppe-katseaeda õpetaja H. Tamm. Möödunud õppeaastal tunnustati kooli õppe-katseaja ja noorte naturalistide töö vabariigis parimaks ning üleliiduline põllumajandusnäitus omistas naturalistidele eripreemia. Möödunud õppeaastal saavutasid ka kooli punaristlaste organisatsiooni sanitaarsalgad (hooldaja õpetaja M. Ajasta) vabariigis esikohad. Kooli punaristlased hoiaavad kindlalt enda käes vabariigi rändvimplit ja karikaid.

1958. a. lōpetajad ja grupp ōpetajaid.

Siseen A. Kitzbergi komöödiast „Neetud talu“ kooli draamaringi esituses.

Häid saavutusi on ka kooli kehakultuurikollektiivi töös. Koolis on 115 OVTK, VTK I ja VTK II astme märgikandjat ning 87 järgusportlast. Kehakultuurikollektiivi juhivad õpetajad E. Sepp, H. Sepp ja H. Reisberg. Edukalt töötab ka kooli kunsti- ja fotoring õpetajate M. Siideri ja E. Vahersalu juhtimisel. Hea eduga on juba pikka aega töötanud kooli näitering õpetajate E. Randoja, A. Tengi, E. Rumbergi ja S. Kase juhtimisel.

Tõsist edasiliikumist on näidanud vahepeal soikunud muusikaelu. Suure töö Tapa Keskkooli muusikaelu traditsioonide jätkamisel on ära teinud tubli muusika- ja

lauluõpetaja Arsi Aarma ning energiline vanempioneerijuht Lemmi Eiber. Käesoleval momendil töötavad koolis sega-, mees- ja naiskoor, lastekoor ning kaks mudilaskoori. Edukalt esinevad ka kooli 19-liikmeline estraadiorkester, 22-liikmeline puhkpilliorkester ning 3 õpilasansamblit.

Koolil on viimastel aastatel kujunenud välja rida häid tavasid: esimene koolipäev, esimese klassi õpilastele pidulik õpilaspiletite kätteandmine, kooli aastapäeva tähistamine, 11. klassi õpilastele kooli lõpumärkide pidulik kätteandmine, viimase kella tseremoonia, 7. klassi

Grupp 1957. a. lõpetajaid.
Keskel dir. V. Järve
ja klassijuhataja S. Kaber.

lõpetajate ning 11. klassi lõpetajate traditsiooniline ärasaatmine jne. Pidulikult tähistatakse ka riiklikke pühi ja tähtpäevi.

Kooli õpilaste keskel on viimasel ajal hoogustunud kodu-uurimise töö. Ajaloolaseid uurimistöid on viidud läbi peaaegu rajooni kõigis asustatud kohtades. Praegu

valmistuvad noored õpetajate V. Järve, L. Tamme ja A. Aru juhendamisel artiklite kogumikku Tapa rajooni ajalooost. Kavas on ka lähemal ajal avada kooli koduloomuuseum.

Kooli direktsioonile ja õpetajaskonnale on suurt abi osutanud lastevanemate komitee eesotsas komitee esi-

mehe H. Uustaniga. Hästi on töötanud lastevanemate komitee kultuurikomisjon (esimees L. Vahersalu), sanitaar-majanduskomisjon (esimees S. Elevalt), õppe- ja

Lõpümärkide kätteandmine 1958. a. Tervilab ENSV Haridusministeeriumi Koolide ja Lasteasutuste Valitsuse juhataja J. Kipper.

kasvatustöö komisjon (esimees V. Otstavel), koolikohustuse komisjon (esimees A. Rainala) ja pedagoogilise propaganda komisjon (esimees H. Roosiks). Kooli juurde on moodustatud alaliselt töötav lastevanemate lektorium.

Seoses polütehnilisele õppusele üleminekuga on koolis pööratud suurt tähelepanu õpilaste töökasvatusele. Nimeetatud üritus on andnud ka tulemusi. Lisaks kohustuslikule tööle töökodades ja õppe-katseaias on õpilased klassiõpilase töö korras õpetajate ja lastevanemate abiga tarastanud kooli territooriumi ehitanud kasvuhuone,

purskkaevu, rajanud kiviktaimla, istutanud sadu puid ja põõsaid. Praegu on valmimas moodne aiamaajake koos iluaiaga.

Möödunud suvevaheajal töötasid õpilased kooli töö- ja puhkelaagris ning põllumajanduses ja tööstuses ligi 15 000 töö- ja normipäeva.

Koolis töötab 182-liikmeline pioneerimalev ja 104-liikmeline komsomoliorganisatsioon (sekretär õpilane Tiiu Hallik). Komsomolitöö on muutunud aasta-aastalt huvitavamaks ja sisukamaks. Sellest kõneleb ka komsomoliridade pidev kasv kooli parimate õpilaste arvel. Komsomol on muutunud õpetajate, klassijuhatajate ja direkt-

Pioneerimaleva nõukogu.

siooni parimaks abiliseks. ÜLKNO 40. aastapäeva eelses võistluses tunnistati Tapa Keskkooli komsomoli-algorga-

1956. a. 11-a kl. lõpetajad. Keskel (vasakult paremale) klassijuhataja F. Ruud, dir. V. Järvi ja õppealajuhataja V. Sepandi.

Grupp 1950. a. lõpetajaid kooli 37. aastapäeva pidustustel.
Keskel klassijuhataja H. Tamm.

nisatsioon rajooni parimaks ning talle anti pidulikult pleenumil üle rändpunalipp.

Kooli ees seisvate suurte ja vastutusrikaste ülesannete lahendamiseks ei ole kõrvale jäänud ka kooli ametiühingukomitee (esimees R. Metsjärv), 10-liikmeline õpetajate komsomoli-algorganisatsioon (sekretär õpetaja A. Järg) ja 6-liikmeline õpetajate partei-algorganisatsioon (sekretär I. Sevtšuk).

Partei-, komsomoli- ja ametiühingu-organisatsioonide abi avaldub kooli direksioonile kõikjal. Koolis töötab õpilastele regulaarne raadiolektuurium ja õpetajatele kommunistliku kasvatusseminar.

Tapa Keskkooli pedagoogiline kollektiiv on seadnud endale suure ja vastutusriika ülesande õpilaste kasvatusel ja õpetamisel kollektivismi, seltsimehelikkuse ja sõpruse, kommunistliku töösse suhtumise, sotsialistliku

omandi hoidmise ning nõukogude rahvaste vennaliku sõpruse süvendamise vaimus kogu õppe-kasvatustöö protsessis. Traditsiooniks on kujunenud rahvaste sõpruse ähtud vene õppekeelega naaberkeskkooliga. Nendest kohumistest on õpilastel jäänud soojad ja sügavad mälestused.

Käesoleval momendil jääb meie peamiseks ülesandeks kooli elule lähendamine. Selle vajalikkust rõhutas NLKP XX kongress ja sellest kõneles sm. N. S. Hruštšov ULKNO XIII kongressil. Konkreetse programmi nimetatud küsimusele andsid NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu teesid ning vastav NSV Liidu Ülemnõukogu seadus.

Grupp 1955. a. lõpetajaid koos klassijuhataja V. Tamme ja dir. V. Järvega.

Grupp 1956. a. lõpetajaid kodus klassijuhataja V. Tamme ja
dir. V. Järvega.

Meie poolesajaliikmeline teotahteline kollektiiv on kindlalt otsustanud ellu viia loosungi: „Ette valmistada kõik õpilased kasulikuks tööks, osavõtuks kommunistliku ühiskonna ehitamisest!“ Meie õpetajaskond on seadnud ülesandeks kasvatada igakülgselt haritud inimesi, kes tunnevad hästi teaduse aluseid ning ühtlasi on võime-

lised tegema süstemaatilist kehalist tööd. Peab sisendama noortesse püüdu olla kasulik ühiskonnale, võtta aktiivselt osa ühiskonnale vajalike varade tootmisest.

Kooli pedagoogiline kollektiiv on veendunud, et lähedades eelkõige neid põhiülesandeid, suudab ta senisest edukamalt kasvatada noori teadlikeks nõukogude kodani-

Sõbrad Ukrainast tutvumas meie kooli õppe-katseaia.

keks, tuli hingelisteks nõukogude patriootideks, väärilisteks kommunismiehitajateks.

Nõukogudemaal on kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse juhtimisel loodud kõik eeldused noorte igakülgseks arenemiseks. Meie, õpetajad, kelle kätte on usaldatud võrsuva sugupõlve kasvatamine, peame seisma

oma ülesande kõrgusel ja valmistama õpilasi igakülgsete eluks, praktiliseks tööks ning kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

„Kommunism — see on maailma noorus, ja ta ehitatakse üles noorte poolt!“ (V. Majakovski.)

Mälestuskilde Tapa Keskkooli loomispäevilt

SALME KASS,
Tapa Keskkooli esimesi õpetajaid, pensionär.

Tapa Keskkooli 40. aastapäeva künnisel lubatagu mul põgusalt peatuda mõningatel mälestustel, mis on seotud kooli sünniga tsaari-Venemaa tingimustes.

Käesoleva sajandi algul oli Tapal juba kolm kooli: vene algkool, kõrgem vene algkool ja raudteekool. Õpetus nendes koolides oli venekeelne. Rahvas taotles aga eesti õppekeelega kooli avamist. 1907. a. läiski korda rakedada tööle Tapa Noorsoo Kasvatuse Seltsi Algkool, kus õpetus toimus emakeeles.

Asusin Tapale elama 1917. a., see oli ajastul, mil Venemaa elas revolutsioonide tormilises keerises. Sellal

alustati siin võitlust paremate õppimisvõimaluste eest, 1. aug. 1917. a. nõudsid Tapa Kõrgema Algkooli õpilased õigust õppida emakeelt. Õpetajaks kutsuti noor Rakvere Seminari lõpetanu Vilberg. Kõik oktoobrikuu algul tuli käsk evakueerida kõik valitsuse poolt ülalpeetavad koolid Ufa linna. 3. okt. 1917. a. kogunesid lastevanemad ja teised kooli saatusest huvitatud isikud koosolekule. Otsustati saata kolm esindajat, kelledeks olid I. Koršenevski, J. Kroon ja K. Saar, Tallinna kindluse komandandi ja kuberneri juurde nõutama luba kooli ja tema varanduste Tapale jätmiseks, et oleks võimalik siin

õppetööd jätkata. Tuldi tagasi röömustava teatega, et varandused jäetakse rahva valdamisele. Kuid mõne päeva pärast ootas uus üllatus: kõrgema algkooli juhataja Stepan Furs oli lahti murdnud klassi ukseid, mis pidid varjama komisjoni poolt vastuvõetud kooliinventari. Ta oli kaasa viinud kõik väärtuslikuma, öeldes: «Mis ma neist sakslastele ahjukütteks jätan».

6. okt. valiti seitsmeliikmeline hariduskomisjon, kelle hooldada koolid jäid. Vene õpetajad lahkusid, tulid asemele eesti õpetajad. Tänu Suurele Sotsialistlikule Oktoobri-revolutsioonile võisid koolid nüüd õppetööd teha emakeeles.

Ent 25. veebr. 1918. a. tuli uus tont õppetööd häirima — see oli Saksa okupatsioon. Okupantide kaugeleulatuvad saksastamistendentsid andsid end ka kohe koolipoliitikas tunda. Õpetajatele korraldati vastavad täienduskursused. 5. apr. 1918. a. võtsid sakslased üle alevi valitsemise. Tapa Hariduskomisjon aga andis kõrgema algkooli ja algkooli koos üürilepingutega üle Tapa Noorsoo Kasvatuse Seltsile. Selts asus ülevõetud koole valdama ja hankis loa erakooli avamiseks. Uus erakool, nn. Mittelschule oli emakeelne, kus õpiti ka kaheksa nädalatunniga saksa keelt. Nii oli asjade käik algul kulgenud rahuldavalt, kuid sõjamürina lähenedes hakkas ilmneka ka koolis segadusi ja arvete õiendamise tuhinas sunniti koolist lahkuma kaks õpetajat ja osa õpilasi.

24. dets. 1918. a. kuni 9. jaan. 1919. a. oli Tapa sõjakeerises ja koolid olid suletud.

Kui Järvamaal haridusosakond tööd alustab, siis moodustatakse ka Tapa Ühisgümnaasiumi hoolekogu. 1. märtsil 1919. a. saadi haridusministeeriumilt luba Tapa Ühis-

gümnaasiumi avamiseks. 3. märtsil 1919. a. hoolekogu koosolekul otsustatigi kool tööle rakendada. Tänu hoolekogu energilisele tegevusele võidi juba 11. märtsil pidada kooli avaaktus. Omal algatusel olid õpilased kaunistanud ruumi roheliste vanikutega. Väike poiss tänas liigutavate sõnadega selle eest, et neil võimaldatakse õppida.

13. märtsil alustaski kool tööd 5 klassiga ja 102 õpilasega.

Teravalt tõusis Tapa Keskkooli olemasolu küsimus päevakorrale veel kord 1924.—1925. a., kui Eesti tagurlik kodanlus hakkas hirmu tunnudma rahvamassidele hariduse andmise eest. Lastevanemaile, kes soovisid, et Tapale jäetaks keskkool, olevat haridusminister ütelnud: «Teil võiks seal ju keskkool olla, aga ärge saatke lapsi ülikooli!» Samal ajal taotles Tapa alev linnaõigusi ja sai need 1926. a. Oleks tõepoolest ebaloomulik olnud saata Tapa linna lapsed kusagile Amblasse, Väike-Maarjasse või mujale õppima. Nüüdki veel võivad need ettevõttlikud lastevanemad rahuldustundega tagasi mõelda minevikule, mil nad võitlesid Tapa hariduskolde püsimise ja kasvamise eest.

Kool suurenes pidevalt, ruumid jäid seetõttu järjest kitsamaks. Alles 1930. a. võidi asuda avaramatesse ruumidesse, sest sai valmis algkooli uus maja. Hakati kasutama ka Tapa Hariduse Seltsi majast kahte klassiruumi ja saali võimalana.

Tapa Keskkooli noortest on võrsunud silmapaistvaid töotajaid meie rahvale, nagu A. Valsiner, J. Variste, J. Pakk, V. Sepandi jt. mitmesugustel elualadel armastuse ja hoolega töötavaid inimesi.

Meenutades vanu koolisõpru

ALEKSANDER VALSINER,

esimese lennu lõpetaja (1922), Vabariikliku Õpetajate
Täiendusinstituudi direktor.

Minu mälestused neist kaugetest aegadest, millal Tapa Keskkool rajati ja millal kool tegi ettevalmistusi esimese lennu lõpetajate väljalaskmiseks, on lahutamatult seotud kujutluspiltidega paljudest meeldivatest koolivendadest ja -õdedest. Nende hulgas oli toredaid poisse ja tüdrukuid, kellega koos õppides möödusid kiirelt nii rõõmsad kui ka murelikud koolipoisipäevad. Tapa Keskkoolile suunatud mõtted assotsieeruvad alati paratamatult minu pinginaabri ning praeguse kaaslõpetanu Jaan Paku tüseda kujuga. Nii nagu Jaan Pakk praegugi on kõige populaarsem tegelane väheste järelejäanud esimese lennu lõpe-

tajate hulgas, nii oli ta seda juba tolleaegses õpilasperes. Alati rõõmsana ja huumoriküllasena liikus ta raudteeäärse ühekorruselise koolimaja kitsavõitu ruumides ja õuel.

Ta oli võrratu entusiast muusika alal. Ta peas keerlesid alaliselt mõtted nootide hankimisest õpilaste ise-tegevuslikule laulukoorile, keelpilliorkestrile ja solistidele, kelle väsimatu organisaator ja juht ta oli. Öhtud otsa istus ta oma korteris laua taga noote kirjutades ning neid pillidele ja häältele seades, käised üles keeratud ja laud noodipabereid täis. Tuleb meelde lugu seoses «Inter-

natsionaali» sõnade ja nootide hankimisega. Teadsime, et on olemas selline võimas revolutsiooniline laul, kuid selle teksti ega viisi ei tundnud. Kord kuulsime kuidagi ühte revolutsioonilist laulu, mis meile mingil määral meelde jäi ja mida pidasime «Internatsionaaliks». Hiljem selgus aga, et olime eksinud. Kord sõitis üks tuttav Tapalt Tal-

linna ja sellele tegime ülesandeks hankida kindlasti «Internatsionaali» sõnad ja noodid. Saime need ja revolutsioonilise tööliklassi hümnid võimas viis ja valmistavad sõnad hakkasid kõlama ka Tapa Keskkooli õpilaste kokkutulekuil.

Minu teine koolivend ja pinginaaber keskmistes klas-

Tapa Keskkooli esimese lennu lõpetajaid. Vasakult: Rakvere Laste-muusikakooli dir. J. Pakk, Tapa Keskkooli õpetaja V. Sepandi ja Vabariikliku Opetajate Täiendusinstituudi direktor A. Valsiner.

sides Ernst Ormus oli silmapaistvate kirjanduskriitiliste huvidega ja peene huumoritundega ning teravmeelsete mõtteavaldustega noormees. Tema asjalikke arutlusi kaasaegsest eesti kirjandusest ja poliitilistest sündmustest oli huvitav kuulata. Ta oli küll rohkem vaatlejatuüp, kuid

võttis meelsasti osa ka meie uljastest üritustest. Temaga ühiselt tuli üle elada ka tolleaegse valitseva ideoloogiaga raskesse konfliktis sattumise tagajärge. Kahjuks lahkus see meie sõpruskonnast andekam liige tuberkuloosi tagajärjel juba enne kooli lõpetamist meie hulgast ja ühel nukral

talvapäeval saatsime ta Vajangult Väike-Maarja kalmistule.

Nooremals klassides õppivaist kooliõpilastest on jäänud eredamaid mälestusi Jüri Varistest, kelle muusikaline talent hakkas avalduma juba siis.

Kooliõpilastest, kellega kooli õpilasorganisatsioonides (õppurite ühing, spordiring, kirjanduse ja teaduse ring) sai ühes töötada, on sügavamaid mälestusi jäänud klassikaaslastest Velli Justist (Sepandi) ja Liispet Kivilost (Tamm) ning järgnevast klassist Evi Thalseidist (tema praegust perekonnanime ma ei tea). Need olid hästikavatsatud, asjalikud tüdrukud, hoolsad töös ja pidevalt kõrge õppeedukusega õpilased, kelle raamatud, vihikud ja muud õppevahendid olid alati korras. Siin mainituist lahkus ka Liispet Kivilo raske haiguse tagajärjel liiga vara ja ta kalm asub Tallinnas Rahumäel.

Suurt osa Tapa Keskkooli algusaastate õpilasi sidusid ühtseks pereks ühised progressiivsed huvid ja ühine kaasaelamine tolaaegsele ühiskondlikule elule, mida laiemas ulatuses iseloomustas eesti tööliisklassi jõuline võitlus oma klassiõiguste eest. Meie elasime noorte tundeliste meeltega kaasa sellele võitlusele, saime üha teadlikumaks selle võitluse põhjustest ja eesmärkidest ning mitmedki andsid tööliisklassi üritusele oma jäägitu poolehoiu. On mõistetav, et see põhjustas konflikti sattumist tolaaegse valitseva ideoloogiaga, mis avaldus kord tõsisemates, kord lõbusamates koolielu vahejuhtumites. Vi-

maste hulka kuulusid näiteks niisugused juhud, kui kooli aadressil tellitud isiklikke ajakirju «Rõhutute Hää!», «Noor Tööline» jt. ei antud niisama lihtsalt kätte, vaid kantseleisse kutsudes näidati käega kõrgele kapilaele, öeldes: «Vaadake, teile on seal mingit posti tulnud!» Ajakirjad tuli sealt siis alla upitada.

Meie ühiste huvide hulka kuulus ka kaasaelamine tolaaegsele kirjanduslikule elule. Koolist koju minnes oli sageli esimene käik raamatukauplusesse, et osta mõnda uut raamatut isiklikku kogusse. Huvitavaid raamatuid (näit. Tuglase «Liivakell») leidis mõnikord ka turul rändkauplejate laudadel. Velli Just ja Liispet Kivilo soetasid endale päris suured isiklikud raamatukogud ja meie teisedki saime neilt raamatuid laenata.

Õpilasorganisatsioonide algatusel korraldati koolipidusid ja perekonnaõhtuid, mille muusikalise osa organiseerijaks oli ikka Jaan Pakk. Kogutud raha arvel rajasime aluse kooli raamatukogule ning pidasime ülal õpilaste lugemislaua, kuhu tellisime ühiseks kasutamiseks aja-lehti ja ajakirju.

Neljakümneaastasel arenguteel on Tapa Keskkool teinud läbi sügavaid muutusi. Temast on saanud nõukogude kasvatusasutus, kus revolutsioonilised mõtted, mis nelikümmend aastat tagasi ulatusid õppivate noorteni põhiliselt väljastpoolt kooli, on nüüd igapäevase õppetöö aluseks. Elagu, kasvagu, õitsegu Tapa Keskkool!

Kolm pagulast

OSVALD TOOMING,

11. lennu lõpetaja (1932), kirjanik.

Lõpetasin Tapa Keskkooli 1932. a. kevadel. Seega olen küll kooli lõpetanu, kuid ometi oli mu õppeaeg selles koolis niivõrd lühike, et mälestused koolielust saavad vaid üsna põgusad olla. Kuna aga minu sattumine Tapa Keskkooli oli seotud mõningate omalaadsete asjaoludega, mis näitavad, kui vähe kodanlikud õppeasutused talusid progressiivsete ideede levimist õpilaste hulgas, pole ehk üleliigne neid meenutada.

Õppisin Rakvere Ühiskõhikgümnaasiumis. 1931/32. õppeaastal moodustati Rakveres peamiselt kohaliku Õpetajate Seminari õpilase Villu Soo eestvõttel marksismi tundmaõppimise ring, millesse kuulus õpilasi Rakvere linna kolmest keskkoolist. Osavõtjad pidasid kordamööda referaatide, arutati ja vaieldi. Koos käidi õpilaste kortereis, paa-

ril korral Niina Diivini juures, kelle ema majas ka mina elas. Poliitilise politsei agentide poolt nuhiti ringi tegevus välja ja kooli õppenõukogul tuli võtta ringist osavõtjate suhtes seisukoht. Rakendati mitmesuguseid karistusi, igast koolist heideti mõni õpilane välja. See oli 1932. a. veebruaris, napilt neli kuud enne keskkooli lõpetamist. Kibe pill!

Keskkoolide võrk polnud tol ajal just tihe, sealjuures olid nn. perifeerias asuvad koolid õpilaste vähesuse tõttu alalises sulgemise ohus ja vastavate koolide direktorid olid üsna agarad uusi õpilasi värbama. Lähemad sellised keskkoolid asusid Tapal ja Väike-Maarjas. Otsustasime esimesena katsetada Tapal. Tol ajal oli siin direktoriks J. A. Luur, usuõpetuse õpiku autor ja usuõpetuse tundide

andja samas keskkoolis, mistõttu sõitsin Tapale üsna kasinate lootustega. Luur oli ümar, kehakas, paksu ja läikiva näoga ning vagatseva ilmega mees. Pöidlaid kõhul veeretades kuulas ta mu ära — ilmselt oli ta kõigest juba enne teadlik, sest ajakirjanduses tõsteti Rakvere koolide «punaste rakukeste» ümber suurt lärmi, — ja ütles:

«Kui sa lubad, et ei hakka minu koolis õpilaste päid punaste patsillidega mürgitama, siis võtan su vastu.»

Tuli nõustuda. Peale minu võeti Tapa Keskkooli veel tuuletaja Kersti Merilaas ja minu klassikaaslane Niina Diivin. Õppetöö toimus sel ajal vanas madalas ja kitsas majas raudtee ääres. Õpilased suhtusid kolme punasesse uustulnukasse uudishimutsevalt, kuid väga sõbralikult,

sulasime kiiresti üheks kollektiiviks. Veidi vaeva oli mul vaid korteri leidmisega, kuid lõpuks avanesid väga sõbralikud ja külalislahked ukSED Hansmeri majas.

Kuigi Tapa Keskkoolis veedetud aeg oli lühike, on mõnestki õpetajast jäänud eredaid muljeid. Kasvõi äärmuslikke: lauluõpetaja Grünwaldi head muusikat armastav ja seda õpilastesse süvendav ekstsentriline, kergesti ärrituv, ägedaloomuline kuju; või P. Vaaraski rahulikud, kuid oma loogikakindluse ja sügavusega võluvad psühholoogia tunnid. Meie, kolm pagulast, ei märganud õpetajaskonna poolt vaenulikkku, tagakiusavat suhtumist, pedagoogid aitasid meil lõpule viia keskhariduse omandamise ja seetõttu meenutame Tapa Keskkooli ja tema õpetajaid soojade ning tänulike tunnetega.

Mustad aastad

VIRVE RÄÄSK,

lõpetanud 1943. a. (21. lend), Imastu Lastekodu õpetaja.

1940/41. õppeaasta nõukogude korra värskes ja uudes õhkkonnas möödus kiiresti ja rõõmderohkelt. Siis aga saabusid Saksa okupatsiooniaja ängistav-rasked aastad.

Kuna koolimaju kui Tapa linna suuremaid ja paremaid hooneid kasutati väga mitmesugusteks sõjalisteks otstarveteks, siis anti need kooli käsutusse ainult mõneks kuuks aastas. 1943/44. õppeaastal aga tuli algkooliõpilastel õppida kogu õppeaja vältel hoopis juhuslikes hoonetes, nn. Kulbi koolimajas (Lillaka t. 55) ja metoodisti kiriku hoones. Keskkooli klassid aga töötasid umbes 4 km linnast eemal asuvas Imastu mõisas, praeguses Imastu Lastekodu ruumides. Mõlemad koolimajad olid tol ajal saksa sõjaväehaiglatena kasutusel.

Õppeaasta pikkus oli täiesti juhuslik, kuna tavaliselt mitte üle 5—6 kuu aastas. Paljudes õppeainetes puudusid õpperaamatud täiesti. Õpikud anti välja peamiselt nendes ainetes, mis olid vajalikud õpilastesse vallutajate ideo-

loogia juurutamiseks, näiteks ajalugu ja keeled. Muus osas kasutasime vanu, endistelt õpilastelt kokkukorjatud mitmesuguse erineva ainekäsitluse ja mahuga raamatuid, kuid neidki polnud tavaliselt võimalik küllaldaselt hulgal hankida.

Õppeabinõusid juurde ei saadud ja kõiki olemasolevaidki ei lubatud kasutada, näiteks venekeelseid kaarte. Ei olnud ei füüsika ega loodusteaduse klasse ega kabinette, ei elavnurka ega õppimise otstarbeks kasutusel olevat kooliaeda, ei spordi- ega geograafia väljakut. Isegi lektüür oli meil väga piiratud, sest uusi teoseid ilmus ainult üksikuid ja needki rahvavastase tendentsiga, perioodikast aga polnud noorsoole midagi määratud. Kooli endisest raamatukogust oli välja roogitud kõik, mis «uue kultuuri» toojatele veidigi kahtlasena tundus. Kahtlustama aga oldi agarad.

Oppetunnid kujunesid šabloonilisteks ja formaalseteks, side õppetöö ja elu vahel puudus täiesti. Nii näiteks oli mul füüsika hindeks 5, kuid elektrikeeduplaati aga seinakontakti ma parandada ei osanud. Aga seda ju meilt kool ei nõudnudki.

Kuna koolitalved olid lühikesed, siis kujunes õppepäev küllaltki pingeliseks. Tunde oli päevas tavaliselt 6—8 ja kohusetruu õpetaja esitas meile loenguna otse aukartust äratava hulga materjali väga tiheda konsekti näol. Aine näitlikustamiseks tal tavaliselt ei jätkunud ei aega ega ka vahendeid. Meil õpilastel tuli ettekantu väga täpselt üles märkida, et hiljem oleks võimalik nende märkmete põhjal kodus endale korralik konsekt koostada, mis suudaks õpikut asendada. See töö oli väga pingeline ja, mis peaaugi, suurt ajakulu nõudev. Ometi niisuguseid õpetajaid me armastasime ja nende aineid õppisime meeleldi (õp. V. Sepandi, S. Kaber, H. Tamm, S. Kask, R. Aarmaa jt.). Need õpetajad küsitlesid meid küll harva, kuid see-eest väga põhjalikult ja alati kogu materjali ulatuses. Nii tuli meil alati valmis olla nagu eksamikis.

Meil õpilastel tuli niisiis peaaegu päev läbi töötada pliitsi ja paberiga. Aga mõlemad, nii pliitsi kui ka paber olid väga raskesti kättesaadav kaup. Iga pliitsijuppi hoidsime suure hoolega ja kasutasime seda viimase võimaluseni, värvipliitside pidasime aga juba suureks varanduseks, sest uute hankimiseks võimalusi polnud. Ka paberi puudus oli väga terav. Tänapäeva õpilastele näib kindlasti uskumatu, et meie tol ajal kasutasime tunnis õpetaja seletuste esialgseks ülesmärkimiseks väga mitmesugust kord juba kasutatud paberimaterjali, nagu vanade vihikute kaasi ja tühje lehti, vanade postkaartide tagakülgi, karpide kaasi, pakkimis-paberi tükk jne. Mul on praegugi veel mälestusesemetena alles mõned niisugused «dokumendid». Kustutuskummi asendas meil vana kalossi- või jalgrattakummi tükk. Sulgi hoidsime ja hooldasime suurima hoolega ning lõikasime vahel häda korral hanesulest lisa. Pintsleid aga tegime vahetevahel ise tütarlaste juuksetukkadest.

Oppetunnid olid jagatud pea- ja kõrvalaineteks. Viimasteks nimetati võimlemist, laulmist, joonistamist ja tööõpetust. Nende ainete suhtes ei olnud õpetajad sageli nõudlikud ei õpilaste ega ka endi suhtes. Ja nii need tunnid tihti otse raisati ära. Nii jäime ka esteetilisest kasvatusast peaaegu täiesti ilma. Tegelikult ei olnudki võimalik näiteks käsitöö ja joonistamise tunde maksimaalselt kasutada, sest, nagu mainitud, nende tundide läbiviimiseks puudusid vajalikud materjalid. Millest teha siis käsitööd, kui isegi rulli kõige tavalisemat niiti võis saada ainult sakslaste käest peki ja munade vastu vahetades! Kõige muu hankimisest aga ei maksnud tavalisel inimesel mõeldagi.

Mingist klassivälisest tööst kunstilise isetegevuse alal ei osanud me unistadagi. Oppeaasta vältel toimus küll paar koolipidu, kuid ettekandeid valmistati kiirekäeliselt ja ühekülselt, peamiselt deklamatsioonide ja mõnede soololaulude näol. Väljapoole oma kooli ruume esinema pääseda oli võimatu. Isetegevuslik ülevaatus oli meile aga täiesti tundmatu mõiste.

Ka sportlikke treeninguid ja võistlusi oli äärmiselt harva ja ainult oma kooli piirides. Nii jäid kõik anded nii kunstilise isetegevuse kui ka spordi alal lihtsalt «vaka alla», sest Tapal ei olnud ei spordi- ega muusikakooli.

Nii oli meilt siis riisutud kõik see, mida noorus paratamatult vajab, mille järele ta januneb — aktiivne tegevus, endaalatus, elurõõm. Me elasime sageli unistustele ja lootustele.

Samal ajal kui meie, õpilaste võimete ja annete arendamiseks midagi ära ei tehtud, kasutati meid «mustatöölistena» vägagi tõhusalt igasuguste ürituste läbiviimisel. Nii tuli meil talvel mööda linna käia ja korjata saksa sõduritele kingitusena rindele saatmiseks sooje riideid (ei maksa ekslikult arvata, et «võimas Deutschland» just väga jõukas oli!). Samuti käisime rindesõduritele raamatuid kogumas. Tihti viidi läbi ka mitmesuguseid rahalisi «karbi-korjandusi», kusjuures jällegi just aqaramatel õpilastel tuli täita raha väljapressija osa.

Ka füüsilisele tööle suunati meid, tavaliselt saadeti kas metsatööldele, turbarappa turvast laduma või kulakutaludesse suviliseks. Sealjuures ei õpetatud meid tööülesandeid ratsionaalsemalt sooritama ega tööd armastama ja hindama. Füüsilist tööd serveeriti meile kui rasket kohustust, mida nimelt kehvemal inimesel tuli elatise hankimiseks paratamatult teha. Olgu mainitud, et oli ka võimalus lasta kellelgi enda eest vastavad tööülesanded sooritada, kuid tõendi vastavate normide täitmise kohta pidi õpilane siiski sügisel enne õppetöö algust esitada.

Kuivõrd tähtsusetuks peeti tol ajal aga õppimist ja teadmiste omandamist, nähtub ilmekalt sellest faktist, et kõik vähemalt 16 a. vanad terved meesõpilased värvati — vanemad kohustuslikult, nooremad meelitustega — kas sõjaväkke või riiklikku tööteenistusse Saksamaal. Nooremate jaoks oli veel välja mõeldud mingisugune abisõjaväeteenistus kohapealse õhukaitsesgrupi juures. Nende poisikeste teenistuskohaks oli praeguse tuletõrjemaja torn, kus nad õhukaitselisel valvet pidasid, kandes saksa mundrit ja kuuludes Saksa sõjaväe koosseisu. Ja kõigile mainitud noormeestele, kes kuni kaks aastat olid oma «riiklikult tähtsaid ülesandeid» laimamatult täitnud, lubati anda ja anti keskkooli lõputunnistus, hoolimata sellest, et nad kahe õppeaasta vältel õppetööst absoluutselt osa ei võtnud.

Kuid kõik meie noormehed ei hinnanud seda meelitavat «kinki». Peaaegu kõik need, kes olid kohapeal sõjaväeteenistusega seotud, võtsid võimaluse piires õpetundidest osa ja õppisid ka iseseisvalt. Enamasti kõik kontrolltööd ja eksamid tegid nad meiega ausalt kaasa.

Sellest nähtub, kuivõrd sügavalt oskasid eesrindlikud noored hinnata hariduse ja teadmiste tähtsust, kuid ka seda, et nõukogude inimese iseloom ei lubanud tal anastajatelt almuseid vastu võtta.

Kogu okupatsiooniaja oli meil ka riietusega väga raske. Need õpilased, kelle vanemad olid suutnud enne sõja algust suuri tagavarasid hankida või kellel oli sidemeid maaga, ei tundnud muidugi puudust, sest munade ja peki eest oli võimalik saada üsna ilusaid asju. Kuid tavalisel

töötajal, kelle kõht tšekiga antavast napist normitoidust peaaegu kunagi täiski ei saanud, rääkimata ülejääkidest vahetamiseks, oli suuri raskusi kõige hädavajalikumagi riidevarustuse hankimisel, sest okupatsioonivõimud kaubandusvõrku riietusesemeid ei lasknud. Poetlid olid täis peamiselt igasuguseid puudreid ja pulbreid.

Meie tavalisteks jalavarjudeks olid puutaldadega kingad, mille pealsed olid värvilistest riideribadest kombineeritud. Nende kandmine oli aga väga ehamugav, sest naelad kerkisid alatasa puu seest välja — nii torkisid nad vahel jalad veriseks, vahel aga lagunes kogu «king» koost. Harilikult kandsime kivikest taskus, et oleks, millega kingale esmaabi anda. Nahkseid kingi polnud aga lihtne hankida ja nii oli üsna tavaline nähtus, et õpilane käis koolis tahmaga «viksitud» lapitud kingades, millest varbad siiski veel kurvalt välja vaatasid. Üht ja sama lapitud kleiti tuli nii mõnelgi õpilasel kanda pidevalt nii koolitundides kui ka pidulikel juhtudel.

Niisugused olid lühidalt tingimused, milles õppisime meie aastat 15—20 tagasi. Kuid ometi ka meil olid oma kaunid tulevikulootused ning kindel usk, et meie õnn on meie endi käes.

Kui minu 11 aastat kestnud õpingud olid lõppenud ja mulle 1943. a. kevadel lõputunnistus ulatati, siis oli mulgi tunne, nagu oleksid värvavad uude lootusrikkasse tulevikku nüüd pärani avatud. Lootsin, et tähtub mu ammune soov ülikoolis arstiteadust õppima hakata. Kuid tegelik elu kujunes hoopis teistsuguseks.

Kahjuks oli nüüd kehtestatud seadus, et ülikooli võisid õppima asuda ainult need, kes on sooritanud üheaastase riikliku tööteenistuse Saksamaal. Noormeestel asendas seda muidugi ka sõjaväeteenistus. Tööteenistusse vastuvõtmiseks oli Tallinnas komisjon.

Mäletan, missuguse ärevusega hinges sõitsin koos ühe klassiõega vanemate teadmata Tallinna komisjoni, sest tahtsin iga hinna eest oma eesmärgi saavutada. Aga see, mis meiega komisjonis läbivaatuse käigus juhtus, oli liiga solvav, alandav ja valus selleks, et seda tahta veel kord

meenutada. Ütleksin lühidalt: meid, alla 20 aastasi neide, lasti täiesti lahtiriietatult kõndida toast tuppa ühe sõjaväevormis meestega piiratud laua juurest teise juurde, kusjuures meile esitati kõige mitmesugusemaid ja sealjuures piinlikke küsimusi peamiselt meie tervisliku seisundi kohta. Meie õpingud ja teadmised ei näinud kedagi huvitavat. Psüühiliselt täiesti purustatuna ja ka füüsiliselt pea-aegu nõrkemas, vankusime ühe komisjoni eest teise ette, tundes end loomana, keda laadaplatsil ahned lihunikud seiravad, püüdes ära arvata, kas ta paremini tõu- või lihaloomaks sobib.

Meie kannatuste tipuks oli aga nn. mandaatkomisjon, kus «asjatundjad» meie näo ja pea proportsioone ning juuksekarvade jämedust mõõtsid, meie silmade ja juuste värvust vastavate tabelite abil määrasid.

Kas andsid kõik need mõõtmis- ja määramisprotseduurid tõepoolest nii negatiivseid tulemusi või reetsid meie vihkamisest välkuvad silmad, et meist ikka kuidagi «aarijalaste» suguvendi ei saa, kuid meile teatati, seekord

küll juba viisaka kahetsusega, et meid siiski Saksamaale tööteenistusse vastu ei võetavat, sest meie rassiline kuuluvus jätvat soovida. Mind kui võrdlemisi brünetti arvati koguni juudi või mustlase päritoluga olevat. Meile soovitati ülikooli mineku mõtetest loobuda ning mõni teine sobivam elukutse valida.

Mis edasi juhtus, ei mäleta enam hästi. Kuid ma usun, et minu haleduspisaraid need härrased ei näinud, küll aga vihanooli «mustlassilmades». Kindlasti tean aga üht, et sellest päevast jäi minu hinge tohutu, iialgi kustumata viha nende inimeste vastu, kes mind nii halastamatult olid piinanud, selle korra vastu, mis kasvatab ja õpetab selliseid piinajaid.

Nii purunesid ajutiselt 1943. a. kevadel mitte ainult minu, vaid kindlasti veel väga paljude noorte tulevikuootused. Nõukogude võimu taaskehtestamisega meie kodumaal avanesid meie unistuste täitumiseks uued ja avarad perspektiivid.

Nõukogulikkude kooli taastamas

ENDEL VAHERSALU,
Tapa Keskkooli õppealajuhataja.

Olukorda Tapa Keskkooli ruumides vahetult pärast fašistide väljakihutamist Tapa linnast 1944. a. sügisel ei ole vist võimalik sõnadega kirjeldada. Pilt koolimajades oli nii masendav, et kadus igasugune lootus koolitöö õigeaegseks alustamiseks. Võiks öelda, et ruumidest olid säilinud peamiselt ainult seinad. Katused olid katki, aknad eest ära, ukSED suuremalt osalt vigased, elektriseadmed rikutud. Kas põrandaid all oli või mitte, ei saanud kindlaks teha, sest nad olid kaetud prahi ja rämpsuga kihiga, mille paksus kohati ulatus kuni kahe meetrini. Kooli mööbel oli väga haletsemisväärse olukorras. Osa mööblit oli laiali veetud, need koolipingid, mis olidki veel koolimaja juures, vedelesid õuel tuule, vihma ja lume

meelevalla all. Õppevahendeist olid säilinud vaid riismed, millest enamus rikutud. Oli ära võetud osi, mida võis kasutada mujal. Nii puudusid optilistel riistadel objektiivid, spektroskoobil pikksilm jne. Osa õppevahendeist olid remonditavad, kuid väga paljud pidid kasututena seisma jääma. Kooli orkestri pillidest leiti vaid mõned loppilöödud pasunad. Selline oli siis olukord, kui tuli hakata Tapal taastama nõukogude kooli.

Ruumide töökorda seadmine poleks olnud probleemiks, kui oleks olnud küllaldaselt tööjõudu. Kuid kestis ju veel Suur Isamaasõda, fašistlik armee polnud täielikult purustatud, seepärast ei olnud kusagilt abi loota, tuli omal jõul toime tulla. Peale mõne õpetaja ja kooliteenija pol-

nud mingit muud tööjõudu loota. Töö edenes väga aeglaselt, kuid edenes siiski. Peagi hakkas ilmuma abilisi, need olid õpilased, kes olid juba linna tagasi tulnud. Inimete

arv küll kasvas, aga jõud jäi kasinaks. Aga kus ei aidanud jõud, seal aitas nõu. Jõu puudujäägi tegi mitmekordselt tasa suur ind ja kindel tahe alustada

Kooli raadiosõlm.

õppetööd õigeaegselt koos teiste nõukogude koolidega.

Visadus viis sihile. Kuigi kogu tööjõud oli väga nõrk, tehti siiski ära suur töö. See, mis esialgu tundus võimatuks, muutus võimalikuks: kool alustas tööd ettenähtud ajal. Muidugi ei tähendanud see seda, et ruumid kõik laitmatult korras olid. Töö sel alal jätkus paralleelselt õppetööga. Hommikupoolikul õpiti, õhtupoolikul aga taastati ruume: paigutati ette aknaid, kaeti kinni augud akendes, kust tuul sisse puhus. Katteks kasutati igasugust

kättejuhtuvat materjali, kuna klaasi kõikjale ei jätkunud. Hiljem, vastavalt sellele, kuidas klaasi saadi, asendati puutükid ja vineer klaasiga.

On selge, millistes tingimustes tuli siis õpilastel õppida. Ruumid olid külmad, istuti klassis mantlites, samuti jäi puudu valgusest, kuna osa akende pinnast ei lasknud valgust läbi. Elektrivalgus puudus täielikult, fašistid lõhkusid taganemisel kõik elektrijaamad. Õpilaste kannatlikkus neis viletsais tingimustes oli aga imekspandavalt suur.

Keegi ei virisenud ega hädaldanud, kõik mõistsid olukorra tõsistust ning panid õppetöösse oma parima. Mõõduandev oli siin kindlasti asjaolu, et needsamad õpilased olid tundnud okupatsiooniaegseid viletsusi ning mõistsid, millise helge tuleviku neile loob nõukogude võim.

Õpilastel tuli õppetöö kõrval täita rida majanduslikke ülesandeid. Nii käisid õpilased gruppide viisi vett pum-

pamas, sest puudus elektrivool. Käidi metsas koolile kütet toomas. Kütte varumine oli üks raskemaid majanduslikke ülesandeid. Selle töö juures abistasid õpilasi ka nende vanemad. Korraldati küttevaramise hoogtööpäevakuid, mille kõrval toimus õpilasbrigaadide pidev töö kütte muretsemiseks.

Kõigi loetletud raskuste ületamine karastas õpilasi, muu-

*Grupp õpilasi
elektrotehnika praktikumi
tunnis.*

tis neid aktiivseiks, algatusvõimelisteks, neist on sirgunud tublid nõukogude ühiskonna töötajad. Õpilaste aktiivsus avaldus nii õppetöös kui ka klassivälises töös. Nii-pea kui olid hädalised taastamistööd tehtud, hakkasid õpilased soovi avaldama orkestri loomiseks. See oli liiga julge mõte antud olukorras — polnud ju pille, olid ainult hea tahtega poisid ja tüdrukud. Üks esimesi orkestri loomise mõtte algatajaid oli Leo Sildam koos

Karl Türgiga. Esialgu mängiti mandoliinidel, kuid peagi otsiti välja vanad viiulid, seati need korda ja töö võis alata. Pille otsiti kokku küll lähedastelt, küll kaugematelt. Algas oli tehtud. Kuigi esialgu lugude «väljameelitamine» pillidelt polnud sugugi kerge, arenes asi siiski edasi. Peagi võidi juba esineda avalikkuse ees. Kontserdi sissetulekud aga võimaldaisid ka koolile pille muretsema hakata, mis muutis orkestri materiaalse baasi

tugevamaks. Seda õpilaste suurt algatust kroonis ka edu. Nii saavutasid Tapa Keskkooli orkestrid 1948. ja 1949. a.

koolinoorte vabariiklikel olümpiaadidel ühe I, ühe II ja ühe III auhinna.

Abituriendid kolhoosipõllul.

Tanu Nõukogude valitsuse suurele hoolitsusele koolide eest on ka Tapa Keskkooli õppekabinettide sisustus aasta-aastalt täienenud. Praegune olukord ei ole enam võrreldavgi olukorraga pärast sõda. Nii on koolil praegu suurem osa vajalikest vahenditest olemas, et töö saaks

kulgeda normaalselt. Jääb vaid soovida, et praegused ja ka tulevased õpilased kasutaksid maksimaalselt ära kõik need head võimalused ja hüved, mida Nõukogude valitsus on loonud neile selleks, et neist sirguks uus kommunistlik põlvkond.

Meie lõpetajad Tartus

HELVE LUTRIK,

lõpetanud 1949. a. (27. lend), TRÜ eesti keele kateedri
vanemlaborant.

...Ja ükskord saigi see teoks. Kord 1955. a. novembris kohtasin Erich Kübarseppa ja jutt kaldus nagu sageli varemgi endisele ühisele koolile. Ettevaatlikult poetas ta jutu sekka mõtte moodustada ülikoolis olevate Tapa Keskkooli lõpetajate ring. See oli minule kui elektrilööök — kes meist ei mõtle oma kooliaastatele tagasi suuri soojusega. Selle aja pisipahandused ja rõõmud — kõik need kokku kujundavad helge mälestuse kooliajast. Leppisimegi Erichiga kokku, et räägime ka teistega ja kuulame nende arvamust. Tulemuseks oli Tartu Riiklikus Ülikoolis õppivate ja töötavate lõpetajate ühine tervitus-telegramm koolile 37. aastapäeva puhul. Kõigi ühiseks sooviks oli ka Tapa Keskkooli lõpetajate Tartu grupi asutamine, kuhu kuulusid kõik Tartus olevad Tapa Keskkooli lõpetanud. Asusimegi neid välja selgitama. Tulemused olid rõõmustavad — kokku on Tartus umbes kaheksakümmend Tapa Keskkooli lõpetanud õpilast. Püsivama osa neist moodustavad Tartus töötavad lõpetajad (25). Nendest Heinrich Rink ja Erich Kübarsepp on TRÜ õppejõud, Vilma Pauts, Mari Lööper ja Helve Lutrik samas õppeasutuses vanemlaborandid, Väino Tamm Tartu

Kujutava Kunsti Kooli õppejõud ja tartlaste laiaadele hulkadele tuttav ajakohase mööbli kavandaja. Allan Liim juhib A. H. Tammsaare nimelist Tartu 1. Keskkooli, Heino Paluvee Tartu Linna TSN TK Sotsiaalkindlustuse Osakonda ja Vaike Tiik Tartu Riiklikku Kunstimuseumi. ENSV. Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis vanu ürikuid uurib Benita Labi, Tartu Muusikakoolis õpetavad Tamara Valts ja Helgi Vatter, teatrikunsti esindab Eva Linnumägi jne., jne.

Liikuvama osa moodustavad Tartus kõrgemat või eriharidust omandavad lõpetajad (TRÜ-s 38, EPA-s 16). Nad tulevad, toovad meile ühisest koolist värsked muljeid ja viie-kuue aasta pärast lahkuvad. Meie, püsivama kaadri sooviks on koondada Tartus õppivaid Tapa Keskkooli lõpetanud sõbralikuks pereks. Selleks organiseerime aeg-ajalt ühiseid kokkutulekuid, kus siis värsked lõpetajad võetakse vastu ühisesse perre ja neid tutvustatakse oma vanematele koolikaaslastele. Need ühised sõprusõhtud, kus meenutatakse kooliaega Tapa Keskkoolis, on olnud meelepärased kõigile, ja kui õhtu lõpeb sõprusringiga, siis on ühiseks sooviks taas kohtuda.

Kooli eesrindlik väesalk

TIIU HALLIK,

Tapa Keskkooli XI-a kl. õpilane, ELKNÜ koolikomitee sekretär.

*On julge ja suur meie unistus,
on tugevad ta tiivad.
Pead kogu hingega põlema,
et seda ellu viia!*

D. Vaarandi.

Leninlik komsomol on kommunistliku partei ustav kasvandik, nõukogude rahva lootus ja uhkus. Tema ridades on üles kasvanud miljonid noored patrioodid, kommunistliku ühiskonna aktiivsed ehitajad, kes on töös ja võitluses tõestanud oma armastust ja piiritut ustavust kommunistliku partei üritusele. Ühelt noorsoo põlvkonnalt teisele antakse edasi komsomoli kuulsusrikkaid traditsioone — vastata palavalt kodumaa kutsele olla seal, kus on raske, ilmutada igas asjas oma initsiatiivi, järgneda kõiges parteile, olla tema ustavaks ja kindlaks abiliseks. Üleiliduline Leninlik Kommunistlik Noorsooühing on etendanud väljapaistvat osa sotsialismi ülesehitamises

ja meie kodumaa kaitsmises välisvaenlaste vastu ning on sellega võitnud nõukogude rahva armastuse ja lugupidamise.

Eriti suurt tähtsust meie kooli elu korraldamisel ja organiseerimisel omab kooli komsomoli-algorganisatsioon, kuhu kuulub 104 kommunistlikku noort, neist 56 on vastu võetud ÜLKNÜ-sse käesoleval õppeaastal. Meie kooli komsomoli-algorganisatsiooni töös on viimastel aastatel olnud suuri edusamme. Meie töö on muutunud huvitavamaks, noored ise on muutunud aktiivsemaks. Nõukogude inimestel on kujunenud heaks tavaks tähistada lähenevaid pidupäevi uute võitudega tööriindel. ÜLKNÜ 40.

ELKNU koolikomitee.

Vasakult V. Ivanova, E. Dimse,

T. Hallik (sekretär).

E. Kuura, A. Pavel (sekretäri asetäitja).

J. Metuusa ja E. Lomp

juubeliaastapäeva eel võttis iga kommunistlik noor ja noor endale kõrgendatud individuaalseid ja kollektiivseid kohustusi.

Eriti hoogsalt toimus ULKNU 40. aastapäeva tähistamine ja läbiviimine. Nende ürituste raames toimus terve rida toredaid ja huvitavaid vestlusi, sõpruskohtumisi

endiste kommunistlike noortega. ULKNU 40. aastapäeva eelse ettevalmistamise käigus astus kommunistlikku noorsooühingusse 85 meie parimat õpilast.

Viimastel aastatel praktiliste õppeainete sisseviimine kooli õppekavasse on kasvatanud õpilastes lugupidamist ja armastust töö vastu. Kommunistlikud noored ja noo-

*Puhkehetk kolhoosipõllul
pärast hoogsat tööd.*

red töötasid Lenini-nimelises kolhoosis suvelaagris, kodu-
holhoosides ja tööstusettevõtetes 15 000 töö- ja normi-
päeva. Kommunistlik noor Valentina Ivanova lüpsjana-
karjatalitajana töötas välja Lenini-nimelises kolhoosis
230,75 normipäeva, kommunistlik noor Jaak Uus traktor-
risti abina 453,37 normipäeva. Ühiskondlikus korras
tarastati koolipark, ehitati kasvuhuone ja purskkaev.
Kommunistlikud noored võtsid oma šefluse alla õppe-

katseaias aiamajakese ehitamise, mis valmib veel käes-
oleval õppeaastal.

Kui ULKNU 40. juubeliaastapäeval tehti kokkuvõtte
komsomoli-algorganisatsioonide tööst, siis meie kooli kom-
somoli-algorganisatsioon nimetati rajooni parimaks ning
ühtlasi anti meile rändpunalipp. See kõrge tunnustus
innustab meid töötama senisest veelgi paremini.

Kommunistlike noorte huvitava töö tulemusena on meie

koolis tublisti kasvanud kommunistlike noorte autoriteet ja osatähtsus kooli elu juhtimisel. Eriti aktiivseteks klassivälise töö organiseerijateks koolis on kommunistlikud noored.

Nii on hinnatud kõrgelt meie kooli naturalistide tööd, tunnistades meie kooli õppe-katseaed vabariigis parimaks. Viimasel kolmel aastal on meie kool võtnud osa üleliidulisest põllumajandusnäitusest, kusjuures mitmeid õpilasi on autasustatud aukirjade ja medalitega, lisaks

sellele on saadud autasuna raadioaparaat. Siin on suur teene kooli kommunistlikel noortel, naturalistidel L. Villmanil, A. Paavelil, E. Moringul, E. Põldmal jt.

Samuti tunnistati vabariigi parimaks meie kooli Punase Risti algorganisatsioon, kus aktiivselt on kaasa töötanud kommunistlikud noored M. Roosilill, R. Balder jt.

Elavat huvi õpilaste hulgas on äratanud tehnikaring, kus ringivanemaks on kommunistlik noor Tiit Kall.

Kooli

punaristlased

õppusel.

Praegu õpivad ringi liikmed auto- ja mootorratta juhtimist ja õppeaasta lõpul sooritatakse riiklikud eksamid. Pääsugu poole ringi liikmetest moodustavad kommunistlikud noored. Aktiivselt võtavad tehnikaringi tööst osa kommunistlikud noored E. Dimse ja V. Kallasto.

Suure populaarsuse õpilaskollektiivi seas on võitnud

muusikaring. Muusikaõpetaja A. Aarma juhtimisel töötavad koolis koorid, orkestrid, ansamblid ja solistid.

Meie töös esineb ka puudusi ja meie pole veel kõiki võimalusi oma töö huvitavaks muutmiseks ära kasutanud. Tänu kooli direksiooni ja õpetajaskonna abile, kes meid, kommunistlikke noori, igal sammul aitavad, suu-

dame me kindlasti toime tulla puuduste likvideerimisega.

Meie kooli komsomoli-algorganisatsioon valmistub aktiivselt II vabariiklikuks kommunistlike noorte kokkutulekuks. Et paremini organiseerida ettevalmistumist kokkutulekuks, otsustas meie kooli komsomoli-algorganisatsioon III veerandil välja kuulutada klassidevahelised võistlused parima komsomoligrupi nimele. Võistluste käigus tulevad arvesse allpool nimetatud alad: õppeedukus,

töö mittekommunistlike noortega, kultuurne käitumine, teadlik distsipliin, väline korrektsus (vormirõivaste kandmine, soengud jne.), sanitaar-hügieeniline olukord, klassiruumide puhtus ja korrashoid ja osavõtt klassivälisest tööst. Kooli direktori poolt premeeritakse võitnud klasse järgmiselt: I auhind — kahepäevane ekskursioon meie vabariigi piirides, II auhind — kahepäevane telklaager looduslikult kaunis kohas, III auhind — ühepäevane väljasõit mõnda tähelepanuväärsesse kohta.

Kooli parimaid

kehakultuurlasi

Ene Maasik

ületamas

kõrgust 1,40 m.

On kavas kohtumisõhtuid naaberkeskkoolidega. III õppeveerandil alustas regulaarset tööd noorte raadiolektorium. Muidugi teeme me kõik, et pääseda II vabariiklikule õpilaste — kommunistlike noorte kokkutulekule ja esineda seal hästi.

Suure hoo meie tööle andis ULKNU XIII kongress ja sellel kongressil peetud seltsimees N. S. Hruštšovi kõne.

Praegu käib meie koolis hoogne NLKP XXI kongressi materjalide tutvustamine. Eriti huvitab meid uus koolireform. Uues haridussüsteemis on ette nähtud laialdane tootmisalane õpetus juba algklassides, kus õpilased teevad jõukohast tööd. Pärast põhikooli lõpetamist siirdub enamik noori rahvamajanduses tootmisalasele tööle. Võib arvata, et Tapa Keskkool muudetakse polütehnilise toot-

misõpetusega töökeskkooliks, kus on reaal- ja humanitaarharu.

Seoses koolireformiga on kerkinud üles veel teine

küsimus — üleminek iseteenindamisele koolis. Praegu suhtuvad paljud meie õpilased veel vastutustundetult kooliruumidesse, õppevahenditesse ja koolimööblisse, kuid

Pioneerimaleva pidulikult koonduselt.

Keskel auküaline

kooli esimene pioneer H. Liiv.

iseteenindamise juures muutub ka nende õpilaste suhtumine korra ja puhtuse hoidmisse, kooliruumide ja mööbli korrasolekusse. Võttes arvesse iseteenindamise suurt kasvatuslikku tähtsust, alustasime selle organiseerimist kolmandal õppeveerandil. Selleks moodustati komsomoli koolikomitee ja pioneerimaleva nõukogu ning klassiaktiivide kaasabil igas klassis kaheliikmelised koristusbrigadid, kes asusid tegevusse 19. jaan. alates. Nooremate klasside (V—VII kl.) brigadid, töötades kõrvalhoones, läidavad oma ülesanded I ja II vahetuse õppetöö vahel, vanemate klasside (VIII—XI kl.) brigadid peahoo-

nes aga pärast II vahetuse töö lõppu. Seni on mõlemate majade brigadide liikmed oma ülesannetega üsna edukalt toime tulnud.

Kommunistlikud noored aitavad ka pioneere. Komsomoli koolikomitee poolt on määratud rühmajuhtideks J. Aus, E. Põldma, M. Ahtlo ja M. Virkus, kes on juba tööle asunud.

Huvitavamaks ürituseks on olnud pidulik malevakoon- dus, kus pioneerid kohtusid meie endise õpilase ja esimese pioneeri Hans Liiviga. Palju jutustas ta oma mälestustest meie koolis ja viibimisest Arteki pioneerilaagris.

Pioneeritarkuste süvendamiseks on läbi viidud ülekooliline maastikumäng. Sellest osavõtt oli rohkearvuline ja väga elav.

Koolitöö vaheajal korraldasid pioneerid näärkarnevali, kuhu ilmusid pioneerid ainult maskides. Esimese koha said I. Böckler ja H. Poll, teise koha P. Elevant.

Elavust pioneeritöösse on toodud ka pioneeriasemed. Suure huviga täidetakse astmete nõudeid ja tutvutakse pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni kuulsusrikka aja-looga. Pioneeridel seisab ees veel pidulik malevakoondus partei XXI kongressi auks ja kohtumine endiste rindevõitlejatega, kes võitlesid meie õnneliku lapsepõlve eest. Rahvusvahelisel naistepäeval ei unustata ka töötavaid naisi ja emasid.

Koos meenutab malev esivanemate kombeid, kutsudes

kõiki pioneere vastlapäeval suuskadele ja kelkudele.

Sellel poolaastal toimuval võistlusel parima klassi nimele tahavad pioneerid erilist aktiivsust üles näidata kõrge õppeedukuse ja hea distsipliini saavutamisel.

Praegu on kogu meie töö allutatud õpilastes, marksistlik-leninliku maailmavaate, nõukogude patriotismi, proletarise internatsionalismi ja rahvaste sõpruse kasvata-mise eesmärgile. Pidades silmas eelseisva seitseaastaku tähtsaid ülesandeid, püüame kasvatada õpilaskonnas armastust kommunistliku partei ja tema lähima abilise leninliku komsomoli vastu. Meie, kommunistlikud noored ja pioneerid, seadsime endale ülesandeks muutuda meie õpilaskonna tõelisteks poliitilisteks juhtideks, olla kooli direksiooni ja õpetajaskonna aktiivseteks abilisteks kogu kooli ja klassivälise töö organiseerimisel.

Malest ja maletajaist

EERIK RAJUR,

lõpetanud 1931. a. (10. lendl), Tapa Keskkooli
direktori asetäitja adm.-maj. alal.

Malemängu on harrastatud Tapa Keskkoolis juba kooli asutamise algusaastaist. Suurt organiseerimistööd malemängu levikuks koolis tegi praegune Eesti Raadio segakoori juht Jüri Variste, kes oli koolis tugevaim mängija ja hea organisaatorina pani aluse kooli malekaadri kujunemisele, kuhu kuulusid H. Räitsakas, V. Kull, E. Klee-meier, H. Mikkin jt. Eriti hoogustus maleharrastus 1928. a. alates, kui kooli maleringi asus juhtima õpetaja E. Litter. Viimane, olles male-entusiast selle sõna paremas mõttes, korraldas turniire kooli meistri nimele, välkturniire ja maleülesannete lahendamise õhtuid, kutsus Tapale tugevamaid simultaaniandjaid, nagu meister V. Mikenase ja

Laurise, ning andis väärtuslikke näpunäiteid igale üksikule malehuvilisele. Tänu temale võrsusid koolis niisugused tugevad maletajad, nagu Otto Lahi, H. Ojari, V. Laid-vee, N. Ajasta, L. Joorits, E. Viitpoom, A. Elhi ja paljud teised, kes pärast kooli lõpetamist ikka veel harrastavad oma kutsetöö kõrval armsaks saanud malemängu.

Mäletan, kuidas E. Litter allakirjutanu oma šefluse alla võttis, nii mitmed õhtud minu treeninguks ohverdas ja heade soovidega Tapa Keskkooli esindajana Viljandi koolinoorsoo turniirile saatis. Viljandis aga olid võiduvõimalused üpris kasinad, sest 17 osavõtja hulgas olid niisugused «tuusad», nagu R. Pruun, R. Remmelgas, I. Raud,

H. Keres ja L. Orav. Puudus vaid Paul Keres, kes oli haigestunud. Kui peakohtunik, praegune NSV Liidu teeline meistersportlane V. Mikenas turniiri avas, olin esialgu nii küps, et kaotasin esimesele partnerile — Võru esindajale Petersonile juba seitsmendal käigul kvalitee. Siiski suutsin selle raske partii kuidagi võidule viia. Edas-

pidises turniiri käigus selgus, et minu mitteküllaldaste maleteoreetiliste teadmiste tõttu jäid mitmed võidupartiid viiki ning turniiri lõppedes tuli leppida tagasihoidliku 4. kohaga.

Kui tol ajal oleks olnud käepärast vastavat malekirjandust nagu praegu, oleks võinud maleline tase olla koolis

*Moment pingsast heitlusest
malelaua taga.*

*Võistlust jälgimas
maleveteran E. Rajur.*

palju kõrgem. Kuid kooli raamatukogus puudus malekirjandus üldse ja meil malehuvilistel ei olnud võimalik osta Bilgueri või Nénarokovi kuulsaid maleõpikuid, millele hind võrdus keskmise töötaja poole kuupalgaga. Malelise enesearendamise täiendamiseks ostime kioskitest vanu ajalehti, milles olid malenurgad, kleepisime ajalehtedest väljalõigatud partiid avangute järgi kokku bro-

šüürideks ning püüdsime omatehtud «õpikute» kaudu avastada malemängu saladusi.

Kui palju kergem endisega võrreldes on nüüd koolis malemängu harrastada. Kooli raamatukogus on küllaldaselt maleõpikuid, ilmuvad maleajakirjad, tegutseb male-ring, korraldatakse klassidevahelisi maleturniire ja viiakse läbi võistlusi teiste koolide kollektiividega. See kõik

loob eeldusi tulevikus tugeva malekollektiivi kujunemisele.

Kuid aastad kaovad. Iga lennuga lahkuvad koolist aktiivsed maletajad, jättes suuremaid või vähemaid lünki maletajate perre. Lahkunute asemele võrsuvad jälle uued maleharrastajad, küpsevad, täienevad ja jälle kaovad. Kui lahkusid koolist andekad maletajad R. Liblik ja E. Niinepuu, jäid kooli maleau kaitsma O. Puusepp, E. Mere ja E. Lüütre, viimaseid asendasid jälle V. Vätson ja E. Seestränd ja nii ikka edasi. Kuigi tõusud ja mõõnad kooli maleelus on paratamatud, ei ole see kunagi soikunud.

Ei saa märkimata jätta ka kooli naismaletajate peret.

Nii jätkab maleharrastust lõpetaja Meeri Mikfeldt, kes esineb edukalt vabariiklikel male-esivõistlustel, kuna Maimu Vaaderpall on kohaliku koondvõistkonna liige. Head malelist arenemist näitab õpilane Erika Moring, kellel on eeldusi kujuneda tugevaks maletajaks.

Lahutagu aeg või kaugus, maletajaid köidab ikka nähtamatu side ühiseks kollektiiviks ja kohtumisel istutakse meelsasti ruudulise laua taha värskendama vanu mälestusi kooliajast.

Soovin kõigile lõpetanutele-maletajatele parimaid loomingu- ja võite males.

Medaliga lõpetanud

1945. a. AINO RUMBERG (Allem) — hõbemedal, ELSA RAE (Kreegi-
puu) — hõbemedal, ELLA TAMM — kuldmedal;
1947. a. FELIKS URVE — hõbemedal, HILJA PRASS (Normet) —
hõbemedal, JUTA NEI (Leppik) — hõbemedal;
1948. a. MARI LÖÖPER — kuldmedal;
1949. a. NIIN AJASTA — kuldmedal, LEMBIT JOORITS — kuldmedal;
1950. a. HEINO ARUMÄE — kuldmedal, LAAS ROHUSAAR — hõbe
medal;
1952. a. REIN LÖÖPER — hõbemedal, LEHTI ROHUSAAR — hõbe-
medal;
1953. a. AINO KASK — hõbemedal, EVI VIKERPUUR — hõbemedal;
1954. a. ELVI PAAL — hõbemedal, ELVI MAIDE — hõbemedal, JAAN
ROHUSAAR — hõbemedal;
1955. a. MADIS SULEV — kuldmedal, ARVO KAJASTE — hõbemedal,
MALL VARE — hõbemedal, VIRVE KULL — hõbemedal, ANTS SII-
MER — kuldmedal, INGE LEPIKSAAR — kuldmedal;
1956. a. LIA LANNA — hõbemedal, LINDA METSJÄRV — hõbemedal,
AILI ÕIGLANE — hõbemedal;
1958. a. IVI-MAI HELENURM — kuldmedal, MAIE LAINE — kuld-
medal, ERNA NAEL — kuldmedal, JAAK PAUSK — hõbemedal, TAIMI
REMME — hõbemedal.

Andmed Tapa Keskkooli lõpetanute kohta

Lend	Aasta	Lõpetanute arv	Lend	Aasta	Lõpetanute arv
1	1922	10	19	1941	48
2	1923	10	20	1942	31
3	1924	17	21	1943	35
4	1925	13	22	1944	32
5	1926	10	23	1945	23
6	1927	17	24	1946	29
7	1928	17	25	1947	46
8	1929	15	26	1948	39
9	1930	17	27	1949	52
10	1931	23	28	1950	45
11	1932	25	29	1951	41
12	1933	30	30	1952	37
13	1934	20	31	1953	36
14	1935	24	32	1954	34
15	1936	15	33	1955	44
16	1937	17	34	1956	45
17	1938	30	35	1957	61
18*	1940	10	36	1958	62

* Uue koolireformi kehtestamisega ja keskkooli õppeaja pikendamisega 1939. a. lõpetajaid ei olnud.

SISUKORD

TERVITUS	7
L. RUUD	
Soove kui lindude parvi	9
V. JÄRV	
Tapa Keskkooli 40-aastaselt arenguteelt	11
S. KASS	
Mälestuskilde Tapa Keskkooli loomispäevilt	29
A. VALSINER	
Meenutades vanu koolisõpru	31
O. TOOMING	
Kolm pagulast	35
V. RÄÄSK	
Mustad aastad	37
E. VAHERSALU	
Nõukogulikku kooli taastamas	41
H. LUTRIK	
Meie vilistlased Tartus	45
T. HALLIK	
Kooli eesrindlik väesalk	46
E. RAJUR	
Malest ja maletajatest	53
Medaliga lõpetanud	56
Andmed Tapa Keskkooli lõpetanute arvu kohta	57

Väljaandja TAPA KESKKOOL

Trükkimisele antud 20. II 1959. MB-01083. Paber 62×84 1/16. Trükipoognaid 4. Trükiarv 1500. Tellimise nr. 92.
Trükikoda «Oktoober». Tallinn, Tartu maantee 49.

Hind rbl. 5.—

Тапасская средняя школа
1919—1959

На эстонском языке

A
22479

8862916